

פתרון הבחינה

אזרחות

קיץ תשע"ח, 2018, שאלון: 034281

מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מבין השאלות 1-2.

שאלה מספר 1

סעיף א'

ציין: סוג הלאומיות שעליו התבססה הדרישה של הארכיאולוגים הוא: **לאומיות אתנית**.

הצג: לאומיות אתנית היא לאומיות המבוססת על יסודות אתניים-תרבותיים: מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, ולפעמים גם דת (אין חפיפה בין לאומיות לאזרחות). לבני הלאום שאיפה משותפת לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית.

ביסוס מהקטע: "...התגלו שרידי בית כנסת קדום, אבני בניין שעליהן חרוטות מנורות וכתובות בכתב עברי עתיק... שרידים מן העבר היהודי...".

הסבר: קבוצת ארכיאולוגים מבקשת להסיט את מסלולו של כביש על מנת שלא לפגוע בממצאים ארכיאולוגיים. הממצאים הארכיאולוגיים הם של סממנים דתיים ותרבותיים של העם היהודי – בית כנסת, כתב עברי עתיק ומנורות. סממנים אלו הם סממנים מובהקים של **לאומיות אתנית**, שכן הם מתייחסים לדת, לתרבות ולהיסטוריה היהודית.

סעיף ב'

ציין: הזכות שמשרד התחבורה ביקש לממש בתכנון הכביש היא: **הזכות לחיים ולביטחון**.

הצג: הזכות לחיים ולביטחון פירושה שאין לפגוע בחייו ובגופו של אדם. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.

ביסוס מהקטע: "התכנון המקורי של הכביש הכרחי לשמירה על שלום הנוסעים... כל שינוי עלול להקשות על הנוסעים ואף לסכן אותם."

הסבר: משרד התחבורה ענה בשלילה לבקשתם של הארכיאולוגים להטות את מסלולו של הכביש. המשרד טען שהטיית המסלול עלולה לסכן את הנוסעים ובכך מימש המשרד את ההגנה על הזכות לחיים ולביטחון של הנוסעים. חייהם של הנוסעים עלולים להיפגע והמשרד ממלא את חובת המדינה בשמירה על חיי הנוסעים בשטחה.

שאלה מספר 2

סעיף א'

ציין: סוג המשפט שהתנהל בבית המשפט הוא משפט אזרחי.

הצג: משפט אזרחי עוסק ביחסים המשפטיים שבין אדם לחברו. יחסים אלו נובעים בד"כ בזכויות והחובות המעוגנות בחוק או בחוזה. המשפט מכריע בסכסוך בין הצדדים על פי החוק והראיות. הצדדים במשפט – תובע ונתבע שהם אדם או תאגיד. במשפט אזרחי אין ענישה ובסופו מתקבלת החלטה על חיוב כספי של המפסיד או הוראה אחרת לביצוע.

ביסוס מהקטע: "מרצה המלמד במכללה תבע בבית משפט השלום את אחת מתלמידותיו... בית המשפט קיבל את טענת המרצה ופסק שעל התלמידה לשלם לו פיצוי כספי וגם להסיר מהספרים את התכנים שהוא כתב".

הסבר: מרצה במכללה תבע את אחת מתלמידותיו על שימוש בחומרים שלו. מדובר במשפט אזרחי, משום שהצדדים הם אדם (המרצה) התובע אדם אחר (התלמידה). בית המשפט התבקש להכריע בסכסוך וקבע תוצאה המאפיינת משפט אזרחי – חיוב כספי וכן הוראה אחרת לביצוע שבמקרה זה היא לחייב את הנתבעת להסיר מהספרים תוכן שהתובע כתב.

סעיף ב'

ציין: הזכות שבתי המשפט הגנו על מימושה היא הזכות לקניין.

הצג: הזכות לקניין - לכל אדם הזכות להחזיק ברכוש ולעשות בו כרצונו. אין לפגוע בקניינו של אדם (הן קניין חומרי והן קניין רוחני).

ביסוס: "דחה בית המשפט המחוזי את פנייתה וקבע שהתכנים שייכים למרצה..."

הסבר: בית המשפט המחוזי קבע כי התלמידה עשתה שימוש אסור בתכנים השייכים למרצה. אלו חומרים שהוא חיבר והשייכים לו, ולכן וכל שימוש בחומרים אלו ללא רשותו מהווה פגיעה בקניינו הרוחני. בפסיקתו הגן בית המשפט על זכותו של המרצה לקניין ומנע מהתלמידה להמשיך ולפגוע בזכות זו.

פרק שני

בפרק זה הנבחרים נדרשו לענות על ארבע שאלות:

שלוש מהשאלות 3-7 ואחת מהשאלות 8-12

שאלה מספר 3

שני ביטויים לאופי היהודי של מדינת ישראל במרחב הציבורי:

- **השפה העברית** - העברית אמנם לא נקבעה בחוק מפורש כשפה הרשמית של מדינת ישראל וכך נותרה החקיקה מתקופת המנדט ("דבר המלך במועצה על ארץ ישראל") המקנה לעברית ולערבית מעמד של שפות רשמיות (לאחר הביטול המפורש בחקיקה של מעמד השפה האנגלית). החקיקה והפסיקה בישראל מקנות עדיפות לעברית כשפה רשמית כביטוי לאופייה היהודי של המדינה: למשל, הדיונים בבית המשפט מתקיימים בעברית בלבד.
- **לוח השנה העברי** - לוח השנה העברי הוא לוח השנה הרשמי של מדינת ישראל כביטוי לאופייה היהודי של המדינה. הלוח מעגן את החגים היהודים כימי שבתון רשמיים במדינה. החוק מחייב שימוש בתאריך עברי בכל מסמך רשמי היוצא מטעם המדינה ומוסדותיה.

שאלה מספר 4

- **קואליציה** - סיעות הקואליציה מהוות יחד רוב של חברי הכנסת בפרלמנט ומהוות את בסיס התמיכה של הממשלה בפרלמנט. הקואליציה מבוססת על הסכמים קואליציוניים בין הסיעות המרכיבות אותה.
- **אופוזיציה** – באופוזיציה חברות סיעות הפרלמנט שאינן שותפות בממשלה. מספר החברים באופוזיציה קטן בדרך כלל ממספר חברי הקואליציה וממחצית חברי הפרלמנט (למעט במצבים של ממשלת מעבר). לאופוזיציה שני תפקידים מרכזיים: לבקר את השלטון בדרכים שונות וליטול חלק בחקיקה ובוועדות הכנסת.

שאלה מספר 5

הצדקה אחת לקיומה של מדינת לאום דמוקרטית היא הצדקה הנובעת מן הזכות לביטחון פיזי:

ישנם מקרים שבני לאום מסוים נרדפים ונתונים במציאות של סכנה קיומית. לאור זאת, ומתוך זכותו הטבעית של האדם לחיים ולביטחון, יש צורך לספק לבני אותו הלאום מקום שבו תובטח זכות זו. מדינת הלאום יכולה לספק את ההגנה הדרושה ותהווה מסגרת מיטבית למניעת פגיעה. במקרה של העם היהודי מדובר על עם המאויים במיוחד על ידי אנטישמיות, ומדינת ישראל דואגת יותר מכל מדינה אחרת למימוש זכותם של יהודים לחיים ובטחון.

שאלה מספר 6

יתרון אחד של משאל עם - מביא להכרעה דמוקרטית ברורה – פעמים רבות מגיעה טענה מהמתנגדים למהלך מסוים של הממשלה כי רוב הציבור מתנגד לפעולה. במציאות לא ניתן לדעת מה נכון ורק משאל עם משקף בדיוק את עמדת הציבור בנושא ומונע המשך חילוקי דעות.

חסרון אחד של משאל עם - הרוב יכול לרמוס את המיעוט – משאל עם יכול להיות כלי של הרוב כנגד המיעוט לשינוי "סדרי עולם". לרוב תמיד תהיה עדיפות כנגד המיעוט ולכן משאל העם עלול להיות הרסני ולהוביל למציאות של עריצות הרוב.

שאלה מספר 7

תרבות פוליטית דמוקרטית:

התרבות הפוליטית היא מכלול של ערכים, אמונות וצורות התנהגות המבטאים הזדהות עם עקרונות הדמוקרטיה. בין הערכים המרכזיים בתרבות פוליטית - קבלת הכרעת הרוב, הכרה בשלטון החוק והפנמת ערכים כמו פלורליזם, סובלנות, הסכמייות. חינוך לתרבות פוליטית דמוקרטית מחזק את היציבות של הדמוקרטיה. התרבות הפוליטית לא קיימת במידה שווה בכל הדמוקרטיות.

שאלה מספר 8 אשכול: העולם היהודי

עקרון ההסכמייות - הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. ההסכמייות מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים. ישנו מתח בין ערך הפלורליזם המעודד ריבוי דעות, לערך ההסכמייות המחזק את הערכים המשותפים.

השסע הדתי - בחברה היהודית בישראל קיימת מערכת משותפת של ערכים, סמלים ומנהגים השאובים מן הדת ומהמסורת היהודית. עם זאת, למרות קיומו של בסיס משותף זה, קיימות בחברה הישראלית גישות שונות בנוגע לאופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, ובנוגע למערכת היחסים בין דת ומדינה בישראל. גישות אלה מעוררות מחלוקות בחברה הישראלית היהודית לגבי אופייה הרצוי של המדינה ומקומה של הדת במדינה – חקיקה דתית ואופיו של המרחב הציבורי. קיימות תחושות של זרות, ניכור ואף איבה בין הקבוצות השונות.

אחת הדרכים להתמודדות עם השסע הדתי היא **שימוש במשא ומתן ופשרה כדוגמת הסדר הסטאטוס קוו** – בדרך זו הצדדים נמנעים מקבלת החלטות חד צדדיות כאמצעי להכרעה במחלוקות עקרוניות. עקרון ההסכמייות בא לידי ביטוי בדרך זו של התמודדות, שכן הצד הדתי והצד החילוני מסכימים בניהם על כללי משחק בסיסיים בענייני דת, תרבות והמרחב הציבורי. כל צד יכבד את הכללים הללו על מנת לאפשר חיים משותפים למרות חילוקי הדעות.

שאלה מספר 9 אשכול: תקשורת ופוליטיקה בישראל

גלובליזציה -

הגלובליזציה היא תהליך כלל עולמי המתרחש בין מדינות, חברות ויחידים. התהליך מתאר יכולת תנועה הולכת וגדלה של סחורות, שירותים, מידע, רעיונות ובני אדם בתדירות גבוהה ובקלות יחסית. העולם נתפס כ"כפר גלובלי" והדבר משפיע על תחומי חיים רבים: חברה וכלכלה, תרבות ולאומיות, משפט ויחסים בין מדינות, טשטוש גבולות. במקביל מתרחשים בזמננו תהליכים הפוכים של חיזוק זהויות לאומיות ודתיות.

עצמאות התקשורת – תקשורת עצמאית ובלתי תלויה בשלטון היא מאבני היסוד של שיטת המשטר הדמוקרטי. תקשורת עצמאית היא תקשורת המאפשרת חופש ביטוי לכל, מאפשרת פלורליזם, מבקרת ומפקחת על פעולות השלטון ומגינה על זכויות אדם בכלל וזכות הציבור לדעת בפרט.

הגלובליזציה מחזקת את עצמאות התקשורת בישראל בדרך הבאה: הגלובליזציה מאפשרת זרימת מידע ורעיונות בחופשיות ובמהירות ממקום למקום בעולם. גם אם השלטון היה רוצה להסתיר מידע מעיני הציבור, הרי שבמצב של "כפר גלובלי" הסיכוי לעשות זאת הוא אפסי. התקשורת בישראל יכולה להיזון ממקורות רבים המגיעים מחו"ל ובכך להבטיח שלא תהיה תלויה בשלטון ותגן על זכות הציבור לדעת.

שאלה מספר 10 אשכול: בחירות ומפלגות

ממשלת אחדות לאומית:

בממשלת אחדות לאומית חברות שתי המפלגות הגדולות היריבות והיא יוצרת קואליציה רחבה מאוד. ממשלת אחדות לאומית מתקיימת במצב בו כל אחת מהמפלגות הגדולות לא הצליחה להקים קואליציה בנפרד או שמדובר במצב חירום כלשהו הדורש שילוב כוחות נרחב. האופוזיציה במצב כזה הופכת לקטנה מאוד ועוצמתה נחלשת במידה ניכרת.

עקרון ההסכמיות:

הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. ההסכמיות מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים. ישנו מתח בין ערך הפלורליזם המעודד ריבוי דעות, לערך ההסכמיות המחזק את הערכים המשותפים.

עקרון ההסכמיות מתממש בממשלת אחדות לאומית בדרך הבאה - ממשלת אחדות לאומית מוקמת בחיבור בין שתי מפלגות יריבות שבדרך כלל אינן יושבות יחד באותה הממשלה. ממשלת אחדות לאומית מאלצת את אותן מפלגות יריבות להסכים על כללים בסיסיים של התנהלות משותפת, הסכמה המאפשרת חיים יחד למרות חילוקי הדעות בתחומים הרבים.

שאלה מספר 11 אשכול: רשויות מקומיות

תפקיד הממשלה בקביעת מדיניות ובביצועה –

קבלת החלטות והתוויות קווי פעולה בתחומים שונים הנמצאים באחריות משרדי הממשלה. הממשלה מחליטה על מדיניות חברתית-כלכלית, מדיניות צבאית, דיפלומטיה ועוד. כאשר מדובר בהחלטה חשובה, שרי הממשלה מקבלים החלטה במשותף ומטילים אותה על שר מסוים. בהחלטות שאינן חשובות, כל שר מתווה מדיניות בתחום משרדו, והוא עושה זאת יחד עם ראשי משרדו.

אחד התפקידים של הרשויות המקומיות הוא במתן שירותי רווחה –

על הרשות המקומית לספק את שירותי הרווחה לתושבים הגרים בתחומה, הנזקקים לשירותים אלו, וזאת בהתאם להנחיות, לתבחינים ולתקציב שניתן על ידי משרד הרווחה. בכל רשות קיימת לשכת רווחה אשר מפעילה את מערכת הרווחה ביישוב. תפקיד זה של הרשות המקומית מממש את תפקיד הממשלה בקביעת מדיניות וביצועה בדרך הבאה – הממשלה היא זו אשר מתווה את המדיניות בתחום הרווחה וקובעת כיצד לעזור לשכבות המוחלשות בחברה. הרשות המקומית היא זו אשר מוציאה מדיניות זו לפועל על פי ההנחיות של שר הרווחה והממשלה.

שאלה מספר 12 אשכול: מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

מבקר המדינה:

מבקר המדינה הינו מוסד שלטוני שתפקידו לבקר את המערכת הממשלתית והציבורית ולפקח עליה. המבקר בודק האם מערכות המדינה פועלות בהתאם לחוק, ע"פ כללים של יעילות, חיסכון וטוהר המידות. הבדיקה נעשית ביוזמת מוסד מבקר המדינה ובמועדים שהחוק קובע. המוסד הוא בלתי תלוי ברשות המבצעת והדו"ח שלו חייב להתפרסם ברבים. על אף העובדה שהמבקר לא יכול להעמיד לדין הביקורת שלו חשובה ביותר ומשמשת בסיס לדיון ציבורי. מבקר המדינה פועל בשמה של הכנסת – היא הבוחרת בו ומקבלת ממנו ממצאים על מנת לדון בהם.

עקרון הפרדת הרשויות:

עקרון דמוקרטי לפיו, על מנת להגביל את השלטון ולמנוע פגיעה בזכויות אדם, נעשה פיצול הכוח השלטוני לשלוש רשויות: מחוקקת, מבצעת ושופטת. לכל רשות סמכויות ייחודיות בתחומה אך לא מוחלטות (עירוב סמכויות), ומתקיימת בין הרשויות מערכת של איזונים ובלמים.

פעילות מבקר המדינה מממשת את עקרון הפרדת הרשויות, בכך שהמבקר בודק באופן תדיר את

משרדי הממשלה השונים ומדווח על העניין לכנסת. לאור העובדה שהכנסת בחרה במבקר, הרי שהוא בלתי תלוי בממשלה ובגופים המבוקרים. לכן המבקר יכול לספק לכנסת מידע רב שיאפשר לה לבקר את הממשלה ולמנוע ממנה לפגוע בזכויות האזרחים בשטחה.

פרק שלישי

הנבחרים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 13-15

שאלה מספר 13

הצג: הזכות לחירות: זכותו של אדם לכלכל את חייו כרצונו, לבחור את בחירותיו ולשאת באחריות לבחירות אלו. הזכות לחירות נובעת מהכרה שהאדם הוא יצור אוטונומי בעל תבונה, הרוצה לשלוט בחייו ולכן אין לשלול את חירותו במעצר או הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו. הזכות לחירות היא ערך יסוד ממנה נובעות זכויות רבות כדוגמת חופש התנועה, חופש הדת ועוד. הזכות לחירות ונגזרותיה מוגבלת בחוקי המדינה וקיים וויכוח ציבורי על מידת ההגבלה האפשרית.

ביסוס: "...נמנעת מתושביהם האפשרות לרכוש הכשרה מקצועית בהתאם לשאיפותיהם כי אין להם איך להגיע מביתם למוסדות לימוד מרוחקים...אף על פי שגם הן רוצות לעבוד ולהגשים את עצמן".

הסבר: הכותב טוען שמימוש הזכות לחירות בחברה הערבית לא מתקיים באופן מלא ממספר סיבות. ראשית, אזרחים ערבים בכלל ונשים ערביות בפרט אינן יכולים להגשים את עצמם ואת שאיפותיהם. הדבר מונע מהם לכלכל את חייהם כרצונם ולבחור בחירות באופן חופשי. בנוסף, הכותב מדגים כיצד אחת מהנגזרות של הזכות לחירות, הזכות לחופש תנועה, אינה מתקיימת באופן מלא, שכן, למשל, התחבורה הציבורית אל יישובים ערבים רבים אינה מספקת ובכך מונעת מתושבי אותם היישובים לנוע בחופשיות.

שאלה מספר 14

הצג: הגישה החברתית-כלכלית הסוציאל-דמוקרטית - גישה כלכלית-חברתית המדגישה את השוויון החברתי-כלכלי על פני החירות הכלכלית. הגישה מדגישה את אחריות המדינה כלפי החלש. המדינה תתערב בתחום החברתי-כלכלי במידה רבה כדי להבטיח קיום בסיסי בכבוד לכל אדם, ותתמוך במיסוי גבוה על העשירונים העליונים. דוגמאות: סבסוד שירותים, הענקת שירותים חברתיים, חקיקה חברתית, הלאמה.

ביסוס: "כדי לשנות מציאות זו, ממשלת ישראל מממנת מרכזים ייעודיים לקידום התעסוקה...באמצעות ההשקעה כספית זו, המדינה מקווה להעלות את השכר הממוצע בחברה הערבית...על המדינה להגביר את המאמץ ולהגדיל את ההשקעה הכספית...תאפשר לאזרחים רבים ככל האפשר להתקיים בכבוד...".

הסבר: הגישה הסוציאל-דמוקרטית באה לידי ביטוי בקטע, בכך שהדובר טוען שהממשלה מתערבת בתחום החברתי-כלכלי על מנת להבטיח שוויון בין המגזרים. הכותב מתאר כיצד הממשלה מממנת מרכזים ייעודיים לקידום התעסוקה והכל במטרה להעלות את השכר הממוצע בחברה הערבית ולהשוות אותו לשכר הממוצע בחברה היהודית. הכותב טוען שעל הממשלה להגדיל את ההשקעה כדי לאפשר חיים בכבוד, בדיוק על פי הגישה הסוציאל-דמוקרטית.

שאלה מספר 15

הצג: הפנייה בהכרזת העצמאות לערבים תושבי מדינת ישראל – בהכרזת העצמאות נעשתה פנייה ישירה אל הערבים תושבי מדינת ישראל ובה בקשה לשמור על השלום, לקחת חלק בהקמת המדינה, על יסוד אזרחות מלאה ושווה במדינה וייצוג מתאים בכל מוסדותיה.

ביסוס: "לדעתי, אם תיצור המדינה הזדמנויות מתאימות להגברת השיתוף של החברה הערבית בחיזוק כלכלת המדינה, היא תסייע לגשר על השסעים בין המגזר הערבי ובין שאר חלקי החברה בהתאם לחזון של מקימי המדינה."

הסבר: הפנייה לערבים תושבי מדינת ישראל באה לידי ביטוי, בקטע בכך שהכותב טוען שעל המדינה לעשות מאמצים להגברת השיתוף של החברה הערבית בחיזוק כלכלת המדינה. פעולה זו של המדינה תסייע לחברה הערבית לממש את האמור בפנייה אליהם, בכך שהם יוכלו לקחת חלק בפיתוח המדינה (אז, בהקמת המדינה) ולהיות שותפים מלאים בחיים בה.

פרק רביעי

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 16-20:

אחת מהשאלות 16-18, ואחת מהשאלות 19-20:

שאלה מספר 16

ציין: סוג האחריות שהתממשה בפעילות השר היא אחריות מיניסטריאלית.

הצג: האחריות המיניסטריאלית היא האחריות המוטלת על כל שר בממשלה כלפי הכנסת והממשלה ביחס לנושאים שבתחום משרדו ולפעולות סגל עובדיו, אף אם נעשו שלא בידיעתו. חובתו של שר לדווח בכנסת על פעולות משרדו, להשיב על שאילתות ועל הצעות לסדר היום, הקשורות לתחום משרדו, וכן לתקן בעיות שבתחום משרדו. האחריות המיניסטריאלית היא ציבורית בלבד ולא משפטית, כך שאינה גוררת הטלת אחריות פלילית או אזרחית.

ביסוס: "בדיון שנערך במליאת הכנסת... הודיע שר החקלאות כי משרדו הרחיב את היקף החיסונים..."

הסבר: האחריות המיניסטריאלית באה לידי ביטוי בקטע, בכך שלאחר ששר החקלאות קיבל פנייה מאחת מחברות הכנסת בעניין משרדו, הוא לקח אחריות על העניין ופעל לתיקון הליקויים שצוינו על ידה. השר התייצב בפני הכנסת, הודיע על הפעולות שכבר נקט כדי לפתור את בעיית הכלבת וסיפר מה הוא עומד לעשות בנדון בעתיד.

שאלה מספר 17

ציין: העיקרון הדמוקרטי שהתממש בפעילות האזרחים הוא **עקרון הגבלת השלטון**.

הצג: עקרון דמוקרטי הקובע, כי לאור העובדה שהשלטון מרכז בידו כוח רב: שולט במשאבים כלכליים כגון: קרקעות ואוצרות טבע, ושולט על מנגנוני אכיפה כגון צבא ומשטרה, ישנו חשש אמיתי שהשלטון יעשה שימוש לרעה בכוח זה, ויפגע בזכויות האדם ובמיעוט. מסיבה זו, יש לדאוג להגביל את השלטון ובמדינה הדמוקרטית ישנן דרכים רבות לעשות זאת – הפרדת רשויות ואמצעים מוסדיים הקבועים ובחוק ואמצעים לא מוסדיים, הפועלים באופן וולונטארי.

ביסוס: "החלטת הממשלה עוררה מחאה נרחבת ואזרחים רבים יצאו להפגין נגד החלטה זו. המפגינים דרשו לבטל את החלטה בטענה שהממשלה מנצלת לרעה את סמכויותיה".

הסבר: עיקרון הגבלת השלטון בא לידי ביטוי בכך שהאזרחים יצאו להפגין כנגד השלטון. האזרחים עשו זאת, לאחר שהתרעמו על החלטה של הממשלה ובכך יצרו הגבלת שלטון לא מוסדית. האזרחים מבקשים ליצור הד ציבורי שיגרום לשלטון לחזור בו מהחלטתו, ובכך להגביל את השלטון על מנת שלא ינצל לרעה את סמכויותיו ויפגע בזכויות האדם.

שאלה מספר 18

ציין: החוק שעליו התבססה הקריאה של ראשי הארגונים הוא **החוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם, תש"י 1950**.

הצג: החוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם, תש"י 1950 – החוק קובע כללי ענישה ייחודיים (כולל עונש מוות) על פשעי הנאצים למרות שנעשו לפני הקמת המדינה ומחוץ לגבולותיה. החוק מבקש לעשות צדק ומחזק את הזיקה בין העם היהודי בתפוצות שכן העונשים בוצעו כלפי העם היהודי כולו.

ביסוס: "...ראשי ארגונים יהודיים הפועלים לאיתור פושעי מלחמה קראו לממשלת ישראל לפעול כדי להביא את שמונת פושעי המלחמה לישראל, ולשפוט אותם בהתאם לחוק הישראלי".

הסבר: החוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם בא לידי ביטוי בקטע, בכך שראשי הארגונים מבקשים מממשלת ישראל להעמיד לדין שמונה פושעי מלחמה שהשתתפו ברצח יהודים. החוק מאפשר להביא לדין פושעים על פשעים שנעשו לפני הקמת המדינה ומחוץ לגבולותיה וכך בדיוק מתואר בקטע – ישנם פושעי מלחמה נאציים שעדיין לא הועמדו לדין על פשעיהם, וממשלת ישראל מתבקשת למצות עימם את הדין.

בשאלות 19-20 נתבקש הנבחן להביע את עמדתו, לכן ייתכנו נימוקים נוספים לביסוס העמדות.

שאלה מספר 19

העמדה שלי: אני בעד לאסור כניסת כלי רכב ישנים לתחומי העיר חיפה כדי להפחית את רמת זיהום האוויר.

נימוק התומך בעמדתי: מתבסס על הזכות לחיים ולביטחון במדינה דמוקרטית. אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם. לכל אדם זכות לחיים ולביטחון אישי. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.

זיהום האוויר פוגע פגיעה קשה בחייהם של האזרחים. מדי שנה מתים מאות אנשים כתוצאה מנזקי זיהום האוויר ולכן על המדינה לעשות ככל שביכולתה להגן על חיי אזרחיה.

נימוק התומך בעמדה המנוגדת: מתבסס על הזכות לחופש תנועה. לפי זכות זו לכל אדם זכות לנוע כרצונו.

חסימת האפשרות של כניסה לערים בכלי רכב מסוימים תפגע פגיעה קשה באותם בעלי הרכב ותגביל מאוד את חופש התנועה שלהם. אותם אנשים לא יוכלו לנוע כרצונם ויאלצו להשתמש בשירותי התחבורה הציבורית שלא תמיד מגיעים למקום מגוריהם.

שאלה מספר 20

העמדה שלי: אני בעד לחייב ספקי אינטרנט למנוע מקטינים את האפשרות לגלוש באמצעות הטלפונים הסלולריים שלהם באתרי הימורים או באתרים שיש בהם תכנים פוגעיים.

נימוק התומך בעמדתי: מתבסס מדיניות של הבחנה. הענקת יחס שונה בצורה של הטבה לאנשים השונים זה מזה בצרכים, יכולות או כישורים, כאשר **שוני זה רלוונטי** לעניין. ההבחנה אינה מוגבלת בזמן והיא ניתנת כל עוד מתקיים השוני. חוקים רבים מאד בכל דמוקרטיה מבוססים על הבחנה.

הכנסת מבקשת למנוע רק מקטינים את הגלישה באתרי הימורים ובאתרים פוגעניים. בעשותה כך הכנסת מיישמת, לדעתי, מדיניות נכונה של הבחנה. ישנו שוני רלוונטי בין קטינים, שאינם מבינים לגמרי את המשמעות של ההימורים או אינם יכולים להתמודד כראוי עם אתרים פוגעניים. מסיבה זו נכון ומוצדק למנוע מהם גלישה באתרים אלו.

נימוק התומך בעמדה המנוגדת: מתבסס על הזכות לחירות: זכותו של אדם לכלכל את חייו כרצונו, לבחור את בחירותיו ולשאת באחריות לבחירות אלו. הזכות לחירות נובעת מהכרה שהאדם הוא יצור אוטונומי בעל תבונה, הרוצה לשלוט בחייו ולכן אין לשלול את חירותו במעצר או הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו. הזכות לחירות היא ערך יסוד ממנה נובעות זכויות רבות כדוגמת חופש התנועה, חופש הדת ועוד. הזכות לחירות ונגזרותיה מוגבלת בחוקי המדינה וקיים ויכוח ציבורי על מידת ההגבלה האפשרית.

ברגע שנמנע מקטינים להשתמש בטלפונים שלהם כרצונם, נפגע בצורה קשה בזכותם לחירות. הקטינים לא יוכלו לבחור את בחירותיהם באופן חופשי ולא נאפשר להם לשלוט בחייהם כרצונם. למדינה אסור להחליט כיצד ישתמשו הקטינים בטלפון הסלולרי שלהם ועל המדינה להשאיר זאת לשיקולם ולשיקול הדעת של הוריהם.